COMPETENȚE TERITORIALE ALE STATULUI ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PUBLIC. ASPECTE DEFINITORII

Olga DORUL,
doctor în drept, lector superior universitar,
Academia de Administrare Publică de pe lângă
Președintele Republicii Moldova

SOMMAIRE

Les Etats constituent dans les conditions de la vie internationale contemporaine les sujets les plus importants du droit international public, cette qualité découlant de leur souveraineté. En pratique la souveraineté est réalisée par le biais des compétences étatiques : internes et externes. Une des variétés des compétences d'Etat est la compétence territoriale, qui peut être définie, selon M. Dupuiy, entant qu'aptitude juridique à exercer certains pouvoirs à l'intérieur de son territoire et sur les personnes qui y sont rattachées. Néanmoins, on est souvent en présence d'effet extraterritorial des compétences étatiques.

Statele sunt subiecții primari ai dreptului internațional contemporan. Ele se bucură de plenitudinea drepturilor și obligațiilor pe plan internațional. Acest lucru se datorează faptului că statele dețin o trăsătură inerentă – suveranitatea. În plan juridic, suveranitatea statului implică două consecințe distincte: competența națională și principiul neimixtiunii în afacerile interne ale statului. [1, p. 83] Obiectul de cercetare al prezentului studiu, după cum rezultă și din titlu, îl constituie competența teritorială a statului. Prin urmare, în continuare ne vom referi la aceasta, însă nu înainte de a dezvălui la general conceptul de competență națională a statului.

Dicționarul terminologic al dreptului internațional definește competența națională după cum urmează: o putere juridică a cunoaște un fapt, de a legifera asupra anumitor domenii, de a lua o decizie, de a face un act, de a îndeplini o acțiune ce aparține unui stat și nu unui alt stat sau unei instituții internaționale, indiferent dacă exercitarea acestei puteri este supusă regulilor de drept internațional sau este lăsată la aprecierea discreționară a acestui stat. [1, p. 83]

La rândul său, competența internațională a statului, expresia accepțiunii externe a suveranității de stat, poate fi definită în calitate de putere juridică conferită sau recunoscută de dreptul internațional unui stat de a cunoaște un fapt, a lua o decizie, a soluționa un diferend. [2, p. 458]

O varietate a competenței teritoriale a statului este competența teritorială care poate fi definită în calitate de capacitate de a provoca efecte juridice pentru actele realizate față de persoanele aflate pe teritoriul său, bunurile aflate și faptele ce se produc pe teritoriul său. [3]

Alți autori de drept internațional public definesc competența teritorială în calitate de aptitudine a statului de a-și exercita autoritatea conform dreptului internațional asupra bunurilor, persoanelor și activităților aflate sau exercitate în interiorul teritoriului său. Competența teritorială este numită în alți termeni „suveranitate teritorială". [4, p. 420] Ca regulă generală, orice competență poate fi analizată *ratione loci* deoarece competența este spațială, cu alte cuvinte, ea se aplică activităților care au trăsătură teritorială. Exercitarea competenței statului asupra teritoriului său decurge din suveranitatea asupra teritoriului, ea este manifestarea sau consecința, și nu conținutul. Această competență este cea mai vastă și importantă din cele recunoscute statului. [5]

Prin urmare, competența este, în primul rând, *o putere juridică*, este puterea de a îndeplini anumite acte. În dreptul internațional competența este analizată în calitate de ansamblu de puteri juridice recunoscute unui stat pentru a-i permite îndeplinirea într-un spațiu determinat a funcțiilor statale sau unui alt subiect de drept internațional pentru a îndeplini funcțiile și scopurile specifice pentru care el există sau a fost creat. Însă competența, spre deosebire de dreptul subiectiv, este, de asemenea, *o obligație juridică*. Competența este o noțiune funcțională, o putere cu care sunt învestite anumite organe nu pentru a o exercita după bunul lor plac, ci pentru a realiza anumite scopuri externe, ce rezultă din interesul general. Această corelație dintre putere și obligație a fost degajată de către M. Huber în cazul *Palmas* (1928) prin următorii termeni: „*Suveranitatea teritorială implică dreptul exclusiv de a exercita activități statale. Acest drept are drept corolar o obligație: obligația de a proteja în interiorul teritoriului drepturile altor state*". [6, p. 395]

În aceeași afacere rămasă celebră, arbitrul Max Huber a insistat asupra legăturii dintre suveranitate și trăsăturile competenței teritoriale în următorii termeni: „Suveranitatea în relațiile dintre state semnifică independență. Independența cu privire la o parte a globului este dreptul de a exercita în acel loc, excluzând orice alt stat, funcțiile statale. Dezvoltarea organizației naționale a statelor în ultimele secole, și în calitate de corolar, dezvoltarea dreptului internațional au stabilit principiul excluziv al statului în ce privește propriul teritoriu, într-un mod de a-l face punct de plecare pentru reglementarea majorității aspectelor legate de raporturile internaționale". Astfel, sunt afirmate clar

două caractere ale competenței exercitate de către stat în interiorul teritoriului său: plenitudine sau generalitate și exclusivitate.

Competența teritorială are un caracter exclusiv și absolut, ceea ce presupune că, pe teritoriul său, un stat se poate organiza după bunul plac din punct de vedere administrativ, poate să-și folosească bogățiile naturale, poate folosi bunurile de pe teritoriul său. Caracterul exclusiv al competenței teritoriale presupune că doar statul poate să facă acest lucru, fără posibilitatea altui stat de a interveni în treburile sale interne.

Suveranitatea teritorială este una dintre trăsăturile cele mai importante ale suveranității de stat, ce presupune puterea supremă, deplină și exclusivă a statului asupra teritoriului său. Suveranitatea teritorială înglobează la concept puterea supremă (*imperium*) și posesia suverană (*domenium*). Ea presupune dreptul de a dispune de teritoriul de stat, resursele naturale, inclusiv dreptul de a transmite o anumită parte a teritoriului unui stat terț. Dreptul civil al proprietății există în limitele legii stabilite de stat. Dobândirea dreptului de proprietate asupra unui lot de pământ nu-l exclude din teritoriul de stat, inclusiv dacă proprietar devine un stat străin. [7, p. 405]

Deoarece statul realizează puterea exclusivă în limitele teritoriului său, el poartă răspundere pentru tot ce se întâmplă în acest spațiu. Statul este obligat să asigure interesele legitime și drepturile statelor străine, precum și ale cetățenilor săi. În caz contrar, intervine răspunderea sa internațională. Suveranitatea și răspunderea juridică internațională sunt categorii interdependente. Activitatea realizată în limitele teritoriului de stat, inclusiv cea neinterzisă de dreptul internațional nu va aduce prejudicii altor state. Un aspect important al relațiilor internaționale contemporane îl constituie prejudiciul transfrontalier, prin care subînțelegem prejudiciul cauzat unui alt stat prin acțiunile săvârșite pe teritoriul aflat sub controlul unui stat. În primul rând, acesta este prejudiciul cauzat mediului înconjurător. [7, p. 405]

Autorii francezi, consideră pe bună dreptate, că competențele teritoriale ale unui stat pot fi limitate prin mandat, tutelă, condominium.

Principiul teritorial a avut întotdeauna importanță decisivă pentru determinarea sferei de acțiune a puterii de stat. Totodată, principiul are și aspect extrateritorial. Puterea statului se răspândește asupra cetățenilor săi din teritoriul internațional, de exemplu: Antarctica [7, p. 406], spațiul extraatmosferic. Navele maritime, aeriene și cosmice în spațiul internațional sunt considerate quasiteritoriu al statului de pavilion.

Regimul juridic al extrateritorialității a apărut în trecut în calitate de drept al familiilor regale, care se aflau pe un teritoriu străin, de a nu li se aplica legile locale, de a nu se supune autorităților locale. În secolul al XX-lea statutul de extrateritorialitate a presupus aplicarea temporară a jurisdicției unui stat asupra unei părți a teritoriului unui stat străin, precum și o imunitate deplină de jurisdicția națională. În acest sens, nu vorbim despre modificarea apartenenței unei părți a teritoriului de stat, ci despre o exceptare de sub jurisdicția statului a anumitor persoane. Cu toate acestea, persoanele exceptate de la jurisdicția statului pe teritoriul căruia se află trebuie să respecte legile statului de ședere. Extrateritorialitatea ne apare ca unul dintre drepturile și privilegiile acordate reprezentanților diplomatice ale statelor străine întru realizarea efectivă a funcțiilor diplomatice. Garanțiile și conținutul extrateritorialității sunt determinate de cutumele și tratatele internaționale, în primul rând, de Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice din anul 1961. Aceasta din urmă stabilește, în special: pe teritoriul reprezentanței diplomatice acționează legislația statului reprezentat, se stabilește regimul de inviolabilitate a persoanelor, încăperilor de serviciu, reședinței private, imunitatea de jurisdicție a statului-gazdă, privilegii fiscale, vamale etc. [8, p. 104]

Drepturi de extrateritorialitate au anumite părți ale teritoriului de stat, și anume, după cum am afirmat mai sus, teritoriile pe care sunt amplasate oficial ambasadele și reprezentanțele diplomatice, contingentele militare străine, ce au obținut acordul statului de a tranzita sau de a staționa temporar pe teritoriul acestuia, navele militare maritime și aeriene străine, iar în baza acordurilor speciale – sediile diferitelor organizații internaționale. Din punctul de vedere al dreptului internațional contemporan, regimul extrateritorialității are o importanță relativă. [8, p. 105] La fel, în materia efectului extrateritorial, dreptul internațional public acordă statelor competența normativă, însă o neagă pe cea de executare (de a realiza, în străinătate, măsuri concrete de aplicare a acestor norme).

Deseori, în relațiile internaționale, statele, exercitându-și competențele, ajung să se confrunte cu conflictele de competență (competență teritorială și competență personală). Totodată, practica demonstrează că acestea sunt soluționate în favoarea competenței teritoriale. [3]

BIBLIOGRAFIE

1. http://www.bibliotheque.auf.org/doc_num.php?explnum_id=420

2. Nguyen Quoc Dinh, P. Daillier, Alain Pellet, Droit international public. 6-e édition. L.G.D.J., Paris, 1999, 1456 p.

3. http://www.google.md/url?sa=t&rct=j&q=competence%20territoriale%20d'etat%20en%20droit%20international &source=web&cd=10&cad=rja&ved=0CHEQFjAJ&url =http%3A%2F%2Fwww.lawscape.ch%2Fdoc%2Fdipu%2FDIPu.doc&ei=LkK0Uen8Bs2RhQetqIAI&usg=AFQjCNEAV712jMQjob8_Qfv9_LhIlo6JOQ&bvm=bv.47534661,d.bGE

4. Dailler P., Pellet A., Droit International Public, 6 éd., LGDJ, Paris, 1929, p. 420.

5. Mavinga Nsakala P., L'action des Médecins sans Frontières (MSF) face à la souveraineté de l'état Université de Kinsahasa - Travaux de fin de cycle 2010. http://www.memoireonline.com/02/12/5352/m_Laction-des-Medecins-sans-Frontieres-MSF-face--la-souverainete-de-letat7.html

6. R. Kolb, La bonne foi en droit international public. Contribution à l'etude des principes generaux de droit. Presses Universitaires de France, Paris, 2000, 758 p.

7. Лукашук И. И., Международное право. Общая часть. Учебник для студентов юридических факультетов и вузов. Издание третье, переработанное и дополненное. Wolters Kluwer, Москва, 2005, 415 p.

8. Бабурин С. Н., Территория государства (правовые проблемы). Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук. Москва, 1998, 160 p.